વિવેકધર્મગ્રંથ.

કવિ શ્રી માનંદનો બનાવેલો

[illegible]

[illegible]

છપાવી પ્રસિદ્ધ કર્યો.

દેશી

અમદાવાદમાં

ઝવેરી ઉમાં નારિકાયેળમાં

[illegible]

સંવત ૧૯૪૬ સને ૧૮૯૦

विवेक वणझारो.

४४२४

राग परज.

संत साधुने कुं नमुं, वणझारा रे;
सतगुरुने लागु पाय, समज मन मारा रे;
समरण करीये श्री रामनुं, वणझारा रे;
पहोंचे मनोहर पाय, समज मन मारा रे. १
काया नगर सोहामणुं, वणझारा रे;
त्यां वसवा कीधुं गाम, समज मन मारा रे;
आणंद रे त्यां ताहरी [redacted];
र नायक जेवुं नाम, समज मन मारा रे. २
नव दरवाजे त्रण सुंदरी, वणझारा रे;
वणझारी मणी थोपीरी, समज मन मारा रे;
ते साथे तुं क्रीडा करे, वणझारा रे;
तें पिसारया श्री जगदीश, [redacted] ३
परणागी बे प्रेमदा, वणझारा रे,

---

१ नवनाडीओ, इंद्रियो. २ निवृत्ति, [illegible]
सात्विकी वृत्ति.

तनां प्रवृत्ति निवृत्ति नाम, [redacted];
प्रवृत्ते वश्या छे लोकने, पणजारारे;
निवृत्ति वश्या छे श्रीराम, समजमनमारारे. ४
संतान पयांमेली नारने, व गजारारे.
ज्यां लुणघांमे घर त्र, समजमनमारारे;
प्रवृत्तिने पांचे स्त्री पई, पणजारारे,
वणा सात पयाछे त्र, समजमनमारारे. ५
मारीत्रा तृष[redacted] रे,
वणी त्रान्ति मरिष्या,नाम, [redacted];
लोभ,क्रोध,मद,हिंसा, पण[redacted];
भय, मत्सर, [redacted]. ६
पर्ति वार प्रवृत्तिना वंश्यो, व गजारारे;
हवे निवृत्तिनां संतान, [redacted];
पुत्री चार मन रघणी, पणजारारे;
पय त्र पांचे गुण[redacted]. ७
शान्ति भक्ति दया हिकरी, व गजारारे,
वणी मैत्रि भणी पई चार, [redacted];

संतोषने धर्म दिकरा, वणझारारे;
वैराग्य विवेक विचार, समजमनमारारे. ८
नव संतान निवृत्तिनां, वणझारारे;
रूपे प्रवृत्तिनो विस्तार, समजमनमारारे.
संतान लेईने रातो फरे, वणझारारे;
[illegible] परिणाम, समजमनमारारे. ९
आपविना नारी धरी फरे, वणझारारे;
रूपे प्रकृति रागीनी सेव, समजमनमारारे;
नायक अभिमाने लयो, वणझारारे;
जेना मनमां वणज मेव, समजमनमारारे. १०
निवृत्ति रूप मानानविक, वणझारारे;
लग्न [illegible] विचार, समजमनमारारे;
काया नगर छे जारडुं, वणझारारे;
ते [illegible]नी वेरि भारी, समजमनमारारे. ११
जंप आंख्यां छे [illegible] वणझारारे;
मांहे हाडने मांस [illegible] समजमनमारारे;
शरीर [illegible] लागयुं, वणझारारे;

मार समरीये श्री रघुनाथ, समकितमनमारारे. १२
मातपिता सुत इस्त्री, वणझारारे;
धणि मित्र सहोदर बंध, समकितमनमारारे;
ते अंते को ताहरूं नथी, वणझारारे;
छे जूठ वतानो संबंध, समकितमनमारारे. १३
गाडीजे ओ आंगणियां, वणझारारे;
सात भूमिना सरस निवास, समकितमनमारारे;
जेह दिवस मेहेली चालसुं, वणझारारे;
समरीने सासोसास, समकितमनमारारे. १४
[illegible] दास दासी घणां, वणझारारे;
मणि माणेक मोती अनेक, समकितमनमारारे;
नम किंकर चढ्यो चालशे, वणझारारे;
साथे रहीने आवे अेक, समकितमनमारारे. १५
कर्म उपाय ने आप गुं, वणझारारे;
ते भय छे जपने साथ, समकितमनमारारे;
चैतरणीमां बुडतां, वणझारारे;
नहीं मुकावे श्री रघुनाथ, समकितमनमारारे. १६

जे आणीने लावयो, वणझारारे;
तमे प्रवृत्ति रागीना लोग, समजमन मारारे;
नीं तो पस्तावो नापिजे, वणझारारे;
ते तो लागजे केवणराग, समजमन मारारे. १७
एवुं आणीने भावा नापिजे, वणझारारे;
रखे रोक्यलो करता रांग, समजमन मारारे;
रीप्य मारी श्रथ गे घेरो, वणझारारे;
तमे [redacted] समजमन मारारे. १८
प्रवृत्ति रेहेरी रगणी, वणझारारे;
… रे आपरो जमना … त, समजमन मारारे;
पंड मुडीप्राणी चालरो, वणझारारे;
… [redacted] त, समजमन मारारे. १९
जमराय लेण … छरी, वणझारारे;
तें तो चोरो … धेपार, समजमन मारारे;
ते वेजा छे घ… हारूली, वणझारारे;
तमे चेतज्ये … रपार, समजमन मारारे. २०
हुं … कोई … नव … , वणझारारे;

સહુ વોલિયે સીધ્ધિ વાલ, સમજમન મારારે;
લગ્ન ઘણા હમ ગાં કરો, વણઝારારે;
પછી કોણે દીઠીછે કાલ, સમજમન મારારે. ૨૧
નિવૃત્તિનાં વાયક સાંભળી, વણઝારારે;
કંઇક આવ્યો ઓરવૈરાગ, સમજમન મારારે;
પ્રેશાંતે રાણીએ લાગિયું [redacted]ણઝારારે;
એણે ત્યાગ કીંધોછે ત્યાગ, સમજમન મારારે. ૨૨
વણઝાર ચોળે અંગે ધરયાં, વણઝારારે;
તેડયા માકુસ્થા પૈંચાદારા, સમજમન મારારે;
કુંછ લપેટ કરા જાચિયો, વણઝારારે;
પીયુ આવ્યો રાણીપાસ, સમજમન મારારે;
પે [redacted] વણઝારારે;
છ પોણીમાં ચણ રંગ, સમજમન મારારે;
વણઝાર ચુઅ સુંદરી ત ગા વણઝારારે;
કે છ વૈરાગ પામ્યો અંગ, સમજમન મારારે. ૨૪
પ્રવૃત્તિ રાણી બોલિયાં [redacted] વણઝારારે;

---

૧ ગ્રામ્ય સ્પર્શ, ૫, રસ ને ગંધ.

केते नाणी गणामां नफे, समजमन मारारे;
त्यागी वैरागी कमथिया, वणजारारे;
कांई उद्यम करीने नावि, [illegible] २५
आळस [illegible];
लेम सो मां धाये लाख, समजमन मारारे;
घर ओंचां ओंचां करावियें, वणजारारे;
पुरनायकमां करीने राज, समजमन मारारे. २६
हस्ती घोडा आपडावीजे, वणजारारे;
त्यार [illegible] पाय, [illegible];
[illegible] धनां [illegible] रे;
[illegible] २७
सन्यासि सिंहासन पालखी, वणजारारे,
[illegible]
[illegible] वणजारारे,
लगाडीने भोग विलास, समजमन मारारे.
वंचो करी धन लावियें, वणजारारे.
एतो अंते आवे काम, समजमन मारारे.

ઠગ શ્રાદ્ધ ગતો વસે ઘણો, વણઝારારે;
તે વણજારથીએ કોડા ઘામ. સમજમનમારારે. ૨૯
એન અનેથી લાગે ત્નં, વણઝારારે;
દીકરી દીકી [illegible] નમાઈ, સમજમનમારારે;
હાર ડેને નથ દેખાડિય, ગણ[illegible];
એતો પત્ત સારાં નથ જાઈ, સમજ મન મારારે. ૩૦
સંવત્સરી શ્રાદ્ધ ન સારીએ, વણઝારારે;
એતો સરવે છે આણ પંપાળ, [illegible];
દિકરાને પુનવાડવો, વણઝારારે;
મને ગમતાં નથી તે ત્નાણ. સમજમનમારારે. ૩૧
આપણે [illegible] જાઈ પીજીયે, વણઝારારે;
ઝુડાં રમતાં દહાડા જાય, સમજ મનમા રે;
વેપાર કરી[illegible]પાયે, વણઝારારે;
તા લખેરારી નામકહેવાય, [illegible] મનમારારે. ૩૨
પીતાંબર રેશ્મ પેહેરેયે, વણ[illegible];
જાઈયે નાહાના વિધ પકવાન. સમજમનમારારે;
ખાધું પીધું તે આણ્યું, વણઝારારે;

નવકીર્ત્તિયે કોડીનં દાન, સમઝમનમારારે.૩૩
સાંભળીને લગીએ નાતમાં, વણઝારારે;
પાય રે વિદેરી નામ, સમઝમનમારારે;
દાહાડાલોગ ગુમાવેના, વણઝારારે;
પછે અંતે ન્યપરે રામ, સમઝમનમારારે.૩૪
પ્રશાન્તિની શિખામણ સુણી, વણઝારારે;
પછી રીઝ્યો મૂઢ અજ્ઞાન, સમઝમનમારારે;
નિર્દંત્તિ પેઈ અપજામ ગી, વણઝારારે;
પ્રશાન્તિ પાછાલી પ્રાણ, સમઝમનમારારે.૩૫
એકાંતે બેસી નરનારીએ, વણઝારારે;
ત્યાંથી માંડી મીઠી ગોઠ, સમઝમનમારારે;
સંકલ્પ વિકલ્પ બે પોઠીયા, વણઝારારે;
પછી વેલાવે કુમતિની પોઠ, સમઝમનમારારે.૩૬
લોભનું તૃષ્ણા આપે પેઠા, વણઝારારે;
[illegible] બાંધે, સમઝમનમારારે;
દાસના હસ પેઈ અપજામ ગી, વણઝારારે;
હરીધર્મ તાણો વિરોધ, સમઝમનમારારે; ૩૭

મ- [redacted] ારે;
શ્રી ભાંસાકરીને ટલોભ, સમજમનમારારે;
મમતા બાઈ્યો વોહોરવા, વણઝારારે;
અહંકાર નગર નામ, સમજમનમારારે. ૩૮
છળ લેઇને અંબે ત્રાજવાં, વણઝારારે;
તોણે પ્રપંચ વાગોત્તર, સમજમનમારારે;
કુડ કપટ બે કારવાં, વણઝારારે;
મોટી માયા ડાંડી બરાબર, સમજમનમારારે. ૩૯
ઠાંમઠામ ટાંડુ પડે, વણઝારારે;
પુરનાયક મોહુ નામ, સમજમનમારારે;
લાલચે વાંને ઘણીયો, વણઝારારે;
ત્યાં લક્ષચોરાશી ગામ, સમજમનમારારે. ૪૦
સંસાર હેરા સોહામણો, વણઝારારે;
તેના ન્યેતાં ન આવે પાર, સમજમનમારારે;
શ્રી [redacted] ારે;
ટે [redacted] ારે. ૪૧
ગોણ ભાંડ સાકરની, વણઝારારે;

नव जीयां ते तने वळीं, समजमनमारा;
वोणहाण वोहारी घणी, वणजारारे;
जेनो जयगणना करिय, समजमनमारारे. ४२
माणेक मोती सोनुं नहि, वणजारारे,
नव घो गेरयां परोणा बीर, समजमनमारारे;
ए [illegible] वाहोरियुं, वणजारारे;
को डे जो कुपर कुशीर, समजमनमारारे. ४३
हिंसा हींग वोहोरी घणी, वणजारारे;
संग सीसु जीं अपार, समजमनमारारे;
प्रपंच पीतळ वोहोरी, वणजारारे;
संसारमां दीठ सार, समजमनमारारे. ४४
ममता मिठुं वोहोरि, वणजारारे,
अने वोहोरि मायामिण, समजमनमारारे;
संप सोमल वोहोरियो, वणजारारे;
अति घोडुं विषय अफीण, समजमनमारारे. ४५
अनापार वोहोर्यो [illegible] जीओ, वणजारारे,
ने [illegible] पस टकुण प्पार, समजमनमारारे;

ल्पंति ल्लांग लीधी घणी, वणझारार;
वछनाग व ेर्यो व्यलिम्यार, समकत मन मारे ४५
वहोरी अरिष्या आंभली, व णझारारे;
उडीप्रप्र तेंलाभ, समकत मन मारे;
कुपर कापड त वहोरी , वणझारारे;
नेनो रंग गंगा अलिलाभ, समकत मनमारारे ४८
ला ता वहारी लोभडी, वणझारारे;
वहारी कांभजी काळे रंग, समकत मन मारा .
छज छायल वहोर्यां घणां, वणझारारे;
लोल र त्र ने राषी संग, समकत मन मारारे ४८
लेंदा गळी वहोरी घणी, व णझारारे;
आले वहेर्ई मद्य अ ान, समकत मन मारारे;
प्याडी ताडी वहोरी घणी, वणझारारे;
लर पेत्र तडंठ समान, समकत मन मारारे ४९
हे नस भाडी वहोरी घणां वणझारारे;
वहोर्यो अणगुण दार, समकत मन मारारे;
हीयाड ण अवग णलिरी, व णझारारे;

હાંડી પેઠ તે વસમી વાર, સમનમનમારારે. ૫૦
[redacted] રે;
સંક[redacted]વેપાર, [redacted] ન મારારે,
૨ ત્રિમાન ઊંટે નાયક બહ્યો, વણઝારા ;
તેને દેજો સ ઃ સંસાર, સમકમન મારારે. ૫૧
પ્રવૃ [redacted] માન દે ઘણું [redacted] રે;
પ્યારી તું મારા પ્રાણ સમાન, [redacted];
નિરવૃત્તિ આવી ઠ પેઠી, વ ગઝારારે,
એને દીધું ઘણું [redacted] ૫૨
પ્રવૃત્તિ આલૂંપણે [redacted] ;
બોધ નાયક ત ઘણું સાન, સમનમનમારારે;
નવરા ગગાર નિરવૃત્તિ નો, [redacted]ઝારારે,
વળી પ [redacted] ૫૩
સાયે સર્વે આપ આપણી, વણઝારારે;
વાલે પ્ર ત્તિ પીઠીને સાપ, સમનમન મારારે,
નવ સંતાન નિરવૃત્તિનાં, વણઝારારે;
એ તો વાલે લે મનાપ, [redacted]રે. ૫૪

ज्यां त्यां टांडु भीतर, वणजारा रे;
पी[illegible] पोटे प्रवृत्तिनी पास, सुणजो मनवणजारा रे;
निर्वृत्ति आवी नारी के, वणजारा रे;
[illegible]रे भीलाछे पंच दास, सुणजो मनवणजारा रे. ५५
प्रवृत्तिरूपे पीठी सांत्नपो, वणजारा रे;
रूपे सोक्यनो करता संग, सुणजो मनवणजारा रे;
पण अक पासे न्ने पे त्सो, वणजारा रे;
[illegible], सुणजो मनवणजारा रे. ५६
लेप्स अेना लीपारी ताणा, वणजारा रे;
न्तेगी कीधानो अनिलाष, सुणजो मनवणजारा रे;
अेनी रीपांम पानजरीआ, वणजारा रे;
तो ते तमने भोणाव[illegible] राख, सुणजो मनवणजारा रे. ५७
देपांती मंद लागणी, वणजारा रे;
ज्ञान वैराग्य ने [illegible] मन, सुणजो मनवणजारा रे;
वेष सरवे [illegible] आतात गा, वणजारा रे;
करे तमने मान [illegible], सुणजो मनवणजारा रे. ५८
नायक कहे [illegible] सुंदरी, वणजारा रे;

तारां वचनते सुधा समान, सतीसुजकलीए;
ना रिरीश्राम गरु लगणुं, वणझारीर;
तेने लोकने दीठां कठण, सुतीर झकारारे ४९
निरंगीसे दीठी नयणामे, वणझारारे;
इ नसाथे आंध्यो प्रेम, सतीसुजकारारे;
निर्दोलिकापीलोरे नहिं, वणझारीर;
में तमनेपी बांधो नेम, सतीसुजकारारे ५०
तोल पंथ जेवो कर्यो, प गझारार;
प्रतितिनो बांध्यो गव, समजमन वारारे;
निर्दलिदासी थई रही, प गझारार;
तेनी रोमरोमे वरी सर्प, समजमनमारार ५१
टांटु मजनायी थोहिरो, वणझारारे;
नथी हरी सरप संसार, समजमनमारारे;
आगळ जाम दाठा घणा, गवहारारे;
आपी सरने तारी धणावा, समजमनमारारे ५२
हाम धरी आपी जागिया, वणझारारे;
जोएं रामफ्री धर्मा पोर, समजमनमारारे;

वरनुं मूल आव्युं नहीं, पणआरारे;
[illegible] रारे. ६३
रामनाे रे आवि बांधियां, व व आरारे;
ए र नारीगण परिवार, समनमनमारारे;
प्रवृत्ते पण वेगळी ती, व गआरारे;
नहिं कोई पा गी पोनारे, समनमनमारार. ६४
राम रायके ने बांधी आगिया, पणआरारे;
वेपारेये कींघीराय, [illegible] रे;
कोई बाला बोरां निकुळ्यां, व गआरारे;
[illegible] समनमनमारारे. ६५
बांधां मारयोय्य त्यातपां, पणआरारे;
पणी [illegible] रारे;
घणीयार हेयाणु कादि , व गआरारे;
नहिं लोकन्यो करता अन्याय, समनमनमारारे. ६६
[illegible] दुःख पडे, पणआरारे;
मोए कादे त्यांथी प्रहार, समनमनमारारे.
पेहेली लाज व ध्यपुध्यनी, पणआरारे;

पासे आवी निर्वृत्तिनार, [illegible]
नाथ [illegible] ने रोया घ णुं, वणझारारे;
हेणि सतिनुं ते समे सुख, समजमनमारारे;
नो [illegible] ने [illegible] सांभर्यो, वणझारारे;
तें पासे [illegible] [illegible] ख, [illegible] [illegible] न मारारे. ६८
मांसु [illegible], [illegible]रारे;
वणी बोली निर्वृत्तिनार, समजमनमारारे;
प्र[illegible]त्ति नारी क्यां गई, वणझारारे;
सात पुत्र क्यां पंथ [illegible] मार, समजमनमारारे. ६९
नाथ[illegible] सुण [illegible] हरी, वणझारीरे;
मैं न[illegible] माना नारीरीख, सात[illegible]रीरे;
[illegible], वणझारीरे;
[illegible]. ७०
दुःखदेणा [illegible] गई, वण[illegible]रीरे;
[illegible] ने पाणी [illegible], सति सु[illegible]रीरे;
[illegible] भुवन [illegible] हरी, वणझारीरे;
[illegible], सति [illegible]रीरे. ७१

નિવૃત્તિ કે પી સાંભળો, વણઝારારે;
ઘણા ... આછો ત્મરપાર, સમજમનમારારે;
ઘણે ઠામથી ... કાપિયા, વણઝારારે;
એ ડાએ ણેદ વીધાર, સમજમનમારારે. ૭૨
ધર્મ કને તેડી ગઈ, વણઝારારે,
ગાંઠીયો ડોલ કરાર, સમજમનમારા;
ધર્મ લેહ ... ઝી જાપ જો, વણઝા રે;
... ડુરક્ને પેપ્પર, સમજમનમારારે. ૭૩
...રી સંસારમાં અવતર્યો, વણઝારારે;
મળ્યા સદ્ગુરુ એક દલાલ, સમજમનમારારે;
રામનામ ધસ ... વહોરી, વણઝારારે;
લાલ ... પ ... રસાળ, સમજમનમારારે. ૭૪
વિવેક પાણી ... મ્યરે, વણઝારારે;
...ત્વ વિચાર ત્રાજવાં સાથે, સમજમનમારારે;
ધર્મ કર્મ પ્રતિકારણાં, વણઝારારે;
ક્ષમા ... આજી ... થે, સમજમનમારારે. ૭૫
નાયક ધ...રે વ...ને, વણઝારારે,

जे जे निर्वृत्ति [illegible] ती जाय, समजमन मारारे;
निर्गुणगोप जीवो घणो, वणजारारे;
[illegible] सत्य मरम कहेवाय, समजमन मारारे ३६
सद्‌विद्या साकर वहोरी [illegible] णी, वणजारारे;
वहोरयां जायफ [illegible] जेगाल्याद, समजमन मारारे;
श्रीकृष्ण नाम श्री राम [illegible], वणजारारे;
मल्या गांधी [illegible] समजमन मारारे ३७
[illegible] वणजारारे;
[illegible] समजमन मारारे;
[illegible] वणजारारे;
वहो [illegible] केसर रंग, समजमन मारारे ३८
ज्ञान घृत [illegible], वणजारारे;
[illegible] निर्दोष, समजमन मारारे;
[illegible] वणजारारे;
लीधा लाभ वीस संतोष, समजमन मारारे ३९
प्रेम [illegible] पीतांबर वहोरया, वणजारारे;
वहोरी [illegible] समजमन मारारे;

અસલ… ચોપડે, વણઝારારે;
તેમાં … ધિ બુધ્ધિ દુરીનાર્ગ, સમજનમનમારારે. ૮૦
નવધા ભક્તિ માણેક પોરીયાં, વણઝારારે;
પણિ … ક્તિ મુક્તામાણ, સમજનમનમારારે;
શ્રી … રિ હીરો હાથે ચડ્યો, વણઝારારે;
ચે … ઘરમાં અ … ઝમાણ, સમજનમનમારારે. ૮૧
હીરો … ણ વીંધી લરી, વણઝારારે;
કરે વસ્ … નું દેવ…, સમજનમનમારારે;
મો … મેહેવારીથી મારેયો, વણઝારારે;
કરે ઉપચાર માગ …, સમજનમન મારા… ૮૨
નાહવિં … ભજો અજાયા, વણઝારારે;
થાન … માહે … કાર, સમજનમનમારારે,
… ન ઘોડે નાચ્ય ચડ્યો, વણઝારારે;
… તો ચાલ્યો વનરયસંસાર, સમજનમનમારારે. ૮૩
ક્ષમરાયને લેખું આપિયું, વણઝારારે;
શિવ … સમજનમનમારારે;
… નમાન આસન આપેયું, વણઝારારે;

नमवाय पेया रजियात, समजमनमारारे. ८४
[illegible] गज दयो [illegible] मालमां, वणझारारे;
गयो [illegible] पोताने गाम, समजमनमारारे;
ई [illegible] वणझारा रे;
थयो [illegible] समजमनमारारे. ८५
प्रवृत्तिने ते छोडी परहरे, व णझारारे,
[illegible] रे निवृत्ति अंगीकार, समजमनमारारे;
ते [illegible] पामे सही, वणझारारे;
नथ [illegible] अजगार, समजमनमारारे ८६
[illegible] वात [illegible] सो [illegible] मणो, वणझारारे,
फिर [illegible] पडा [illegible] गाम, समजमनमारारे;
थेम वात [illegible] मां व णझारा
कृष्णा [illegible] प्रेमानंद नाम, समजमनमारारे. ८७
विवेक व णझारो ते आतमा, वणझारारे,
आछे [illegible] मनो [illegible] समजमनमारारे;
व णझारो गायने सांभळे, वणझारारे,
[illegible] समजमनमारारे. ८८

जे कोई प्रेम मे अनुसरे, घणां आदरे;

पाय मनवांछित फळकाम, [illegible]रे;

ओत र सज्जन सांभळो, घणु[illegible]रे;

र [illegible] रे ४

इतिश्री विवेक पणिआरो संपूर्ण [illegible] छे.

लखीतंगलालसार.श्रीकमलाल [illegible].

वारो जमहावारताजेसरस्यपुर.न [illegible]नगरमे.

समाप्त.

समाप्त.